

**HÖGSKOLAN
I GÄVLE**

Högre Utbildning Trender i Sverige och Världen

En genomgång av aktuella trender inom internationalisering och högre utbildning.

STÖDJANDE DOKUMENT TILL INTERNATIONELL STRATEGI

Innehållsförteckning

Högre utbildning & Internationalisering	2
1. Introduktion.....	2
2. Svensk högre utbildning	2
2.1 Internationaliseringserfarenhet inom svensk högre utbildning.....	2
3. Trender inom internationalisering	3
3.1 Påverkansfaktorer	3
3.2 Kategorier av lärosäten inom högre utbildning	3
3.3 Mobilitet	4
3.4 Allmän egendom och privat tillgång.....	4
3.5 Informationsteknologi.....	5
4. Internationalisering i ett framtidsperspektiv	5
4.1 Demografi och utveckling.....	6
5. Sammanfattning.....	7
6. Källförteckning.....	7

Definitions & begreppslista

Utbytesstudenter – Studenter som reser in/ut via utbytesprogram och inte betalar studieavgift.

Avgiftsskyldiga studenter – studenter som reser in utanför EU/EES, Schweiz och betalar studieavgift.

Tredjelandsstudenter – Studenter som reser in utanför EU/EES, Schweiz, betalande eller icke-betalande beroende på avtal eller motsvarande. Tredjelandsstudenter kan även resa ut från Högskolan via Erasmus utbytesprogram.

Freemovers – Studenter som reser in och läser vid Högskolan, i egenorganiserad regi, dvs. avtalsfria studenter. Freemovers kan vara betalande såväl som icke-betalande (se: Avgiftsskyldiga studenter).

Internationella studenter – samlingsbegrepp på samtliga inresande studenter, oavsett ursprung.

Högre utbildning & Internationalisering

1. Introduktion

Internationalisering av svensk högre utbildning drivs i stort av en globalisering där det politiska, ekonomiska och kulturella påverkar såväl länder som regioner. Globala trender inom högre utbildning är ett uttryck för globaliseringens konsekvenser inom ett specificerat område. Högskolan i Gävle utgör en del av en större helhet som består av ett större nätverk av svenska lärosäten inom högre utbildning. Som en del i detta nätverk står Högskolan i tät kontakt med omvärlden. Internationella partners och samarbeten utgör ytterligare en förgrening och påvisar sambandet mellan det som händer internationellt och det som händer lokalt. Denna sammanfattning av högre utbildning och globala trender utgör ett stödande dokument till högskolans internationella arbete, och den internationella strategin i synnerhet. Dokumentet uppdateras en gång per kalenderår.

2. Svensk högre utbildning

Antalet studerande vid universitet och högskolor har ökat kraftigt i Sverige, från 158 000 hösten 1980, till 329 000 hösten 2009. Snittåldern har också ökat på studenterna då tillgången till utbildning har förbättrats på många håll i landet. Många studenter har hunnit etablera sig socialt när de väl påbörjat sina studier vilket bland annat inneburit minskad rörlighet och mobilitet. Som en trolig effekt av ökad snittålder har intresset för utlandsstudier bland svenska studenter minskat under senare år. Samtidigt tar Sverige emot fler internationella studenter än tidigare. Inresande studenter på mastersnivå har ökat kraftigt. Under 2008/2009 påbörjade 23 700 freemovers programstudier vid Svenska lärosäten. Under samma period reste drygt 20 000 svenska studenter utomlands, främst till övriga Europeiska länder men också till USA och Australien.¹

Sedan studieavgiften infördes hösten 2011, har det internationella söktrycket på svenska lärosäten på mastersnivå minskat med 73 %. Söktrycket på kurser har minskat med hela 86 %. Totalt sett är antalet internationella ansökningar till svenska lärosäten färre än motsvarande antal sökande till ett genomsnittligt engelskt universitet. Under hösten 2011 sökte 3 843 behöriga och betalande studenter till svenska lärosäten, varav 3 389 studenter antogs, det vill säga 88 %. En motsvarande siffra vid ett genomsnittligt engelskt lärosäte ligger på 20 %.²

2.1 Internationaliseringserfarenhet inom svensk högre utbildning

Sverige har ett gott rykte i många länder, i synnerhet i de länder där Sverige har haft en stödande funktion under många år. Globala behov återfinns dessutom ofta inom de områden där Sverige traditionellt har varit framgångsrikt, exempelvis inom välfärd. Enligt STINT beror dock Sveriges svagare ställning internationellt ofta på att det hittills funnits brist på incitament inom svensk högre utbildning att arbeta med internationaliseringsfrågor. Denna brist har ofta uttryckts i begränsade affärsmodeller och strategier för att hantera en internationell etablering. Sverige har dock visat sig

¹ Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export, STINT 11:02, 2011, s.18

² Förutsättningar för strategiskt internationalisering vid svenska universitet och högskolor, en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv, STINT 11.01, 2011, s.8

kunna upprätta universitet från grunden och kunna skapa en stark regional närvaro med entreprenörskap och innovation inom en högkvalificerad miljö.³

3. Trender inom internationalisering

Högre utbildning och forskning är en sektor under stor förändring och snabb tillväxt. Den globala efterfrågan på utbildning har ökat enormt, med mer än 50 % de senaste 10 åren. Under 2011 befann sig fler än 160 miljoner studenter inom högre utbildning, samtidigt som 7 miljoner forskare spenderade över 1 000 miljarder USD på forskningsaktiviteter. Den internationella mobiliteten fortsätter öka med över 3 miljoner studenter som under 2011 spenderat en del av sin utbildning i annat land än hemlandet.⁴ UNESCO uppger att denna siffra stammar från drygt 0,8 miljoner 1975, något som tydligt reflekterar den globala utvecklingen.⁵

3.1 Påverkansfaktorer

Studenter som väljer att studera utomlands avser att förbättra sin socioekonomiska situation genom att bli eftertraktade på arbetsmarknaden. Det finns dock ett antal faktorer som spelar in i valet av studieland. Ett primärt element som spelar in är ofta språket. De stora språken och de länder där dessa talas tar emot en stor mängd inresande studenter, exempelvis engelska, franska, tyska, ryska och spanska. I de nordiska länderna ser man språkets betydelse då många engelskspråkiga program etablerats för att öka lärosätenas attraktionskraft i omvärlden.⁶ Studenter väljer också lärosäte baserat på hur man generellt uppfattar studiekvaliteten i landet, och i synnerhet på det lärosäte man avser studera. Studieavgiftsfrågan är också av betydelse. På senare tid har ett antal länder infört studieavgifter som ett svar på allt högre kostnader för det högre utbildningsväsendet. I Danmark infördes detta 2006/2007, något som infördes i Sverige 2011.⁷

3.2 Kategorier av lärosäten inom högre utbildning

Man kan i grova drag dela upp den internationella högre utbildningen i ett antal kategorier. I korthet består lärosätena enligt STINT av tre typer. Den första kategorin innehåller ekonomiskt starka länder, exempelvis vid gulfregionen som avser expandera sin universitetssektor. Här kan länder inhandla hela universitet. I kategori två finns länder som karakteriseras av en vidareutveckling av universitetssektorn men med mindre ekonomiska resurser, som exempelvis Pakistan och Vietnam. I kategori tre återfinns länder med en svag högre utbildningssektor som står under utveckling.⁸ Till de tre kategorierna kan fogas en fjärde; etablerade lärosäten i västvärlden som generellt har mer ekonomiska resurser än kategori 2 och 3, och med en längre tradition av högre utbildning än i kategori 1.

Ett exempel på kategori 1 lärosäte, är KAUST (*King Abdullah University of Science and Technology*) utanför Jeddah i Mellanöstern, som startar med ett bidrag på 20 miljarder USD (vilket kan finansiera all verksamhet vid svenska lärosäten under 3 år).⁹ UNESCO räknar upp ett antal länder med liknande tillvägagångssätt, Qatar, Singapore och Förenade Arabemiraten där internationalisering är en del av

³ Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export, STINT 11:02, 2011, s.12-13

⁴ Förutsättningar för strategiskt internationalisering vid svenska universitet och högskolor, en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv, STINT 11.01, 2011, s.6-7

⁵ Trends in Global Higher Education, Tracking an academic revolution, UNESCO 2009, s.362

⁶ Education at a glance, OECD 2012, s.367

⁷ Ibid. s.367

⁸ Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export, STINT 11:02, 2011, s.12

⁹ Förutsättningar för strategiskt internationalisering vid svenska universitet och högskolor, en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv, STINT 11.01, 2011, s.7

den nationella policyn.¹⁰ Skillnaderna i de olika kategorierna är särskilt tydligt vid jämförelse av fattigare och mindre utvecklade lärosäten gentemot väletablerade högskolor och universitet i västvärlden som ofta ses som akademiska centrum.¹¹ En fortsättning på denna trend innebär en risk för att kompetensförsörjning och utbildning även framöver fortsätter att vara skev och till fördel för redan socioekonomiskt välutvecklade länder.¹²

3.3 Mobilitet

Internationalisering kan delas upp i två stora trender gällande utresande och inresande studenter. Den ena innebär att studenter från Asien träder in i större akademiska system i Nordamerika, Västeuropa och Australien. En del av de mottagande länderna har lättat på visa restriktioner och liknade för att hävda sin konkurrensfördel och nå ekonomiska fördelar. Den andra stora trenden är inom EU, med en ökad mobilitet mellan diverse program initierade på EU nivå där akademiska, kulturella och politiska element utgör ett fundament till en allt tätare studentmobilitet.¹³

De högsta antalen inresande studenter kommer från Kina, Indien och Korea, som representerar 52 % av alla internationella registrerade studenter i världen.¹⁴ Många av de studenter som kommer från andra länder utanför OECD, men som är medlemmar av G20 kommer från en större medelklass vilket indikerar att det finns stora finansiella fördelar för mottagande länders akademiska system.¹⁵ Idag attraherar G20 länderna tillsammans drygt 83 % av världens internationella studenter. Inom OECD länderna attraherar EU21¹⁶ 40 %. Näst störst mottagande område är Nord Amerika med 21 %.

En företeelse som ter sig allt vanligare är att upprätta transnationella campus. I Storbritannien är erfarenheten att tillväxten av betalande, inresande studenter är begränsad. Som en konsekvens sker nu en expansion inom den brittiska högre utbildningen delvis utanför landets gränser. På detta sätt räknar man med en hävstångseffekt där även den inhemska utbildningen gynnas.¹⁷ Detta rimmar med OECDs rapport där det uppges att den globala studentpopulationens tillväxt också kommer mindre lärosäten till gagn då det ges utrymme att expandera lärosätet, utan att expandera inom det egna landet. Även mindre lärosäten får alltså ekonomiska muskler av att gå utanför hemlandet.¹⁸ Som en del i denna internationalisering har en del lärosäten i icke engelsktalande länder etablerat program på engelska och etablerat partnerskap med andra länder.¹⁹

3.4 Allmän egendom och privat tillgång

Högre utbildning ses mer och mer som en motor för ekonomisk tillväxt. Stater finner att dem inte kan finansiera en växande utbildningssektor med allt högre krav och allt fler studenter. Traditionellt har högre utbildning byggts upp kring ett resonemang om att denna ska vara fritt tillgänglig, något som ter sig bli allt svårare att upprätthålla ur ett internationellt perspektiv. Detta har i en del länder lett till att man omformulerat det sociala kontraktet mellan stat och medborgare och gjort studenterna och dess

¹⁰ *Trends in Global Higher Education, Tracking an academic revolution*, UNESCO 2009, s.iii

¹¹ *Ibid*, s.iii

¹² *Ibid*, s.viii

¹³ *Ibid*, s.vii, samt s.362

¹⁴ *Education at a glance*, OECD 2012, s.360

¹⁵ *Ibid*, s.361

¹⁶ EU21, dvs. alla länder som var medlemmar av EU 2004.

¹⁷ *Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export*, STINT 11:02, 2011, s.14

¹⁸ *Education at a glance*, OECD 2012, s.361

¹⁹ *Trends in Global Higher Education, Tracking an academic revolution*, UNESCO 2009, s.viii

familjer i högre grad ansvariga för avgifter och dylikt.²⁰ Som en följd tenderar högre utbildning att ses allt mindre som en allmän egendom, och istället i högre grad som en privat tillgång. Därmed genomgår högre utbildning en privatiseringstrend internationellt. En diversifiering sker där högre utbildning i allt högre grad handlar om avgifter och kontakter med näringsliv, snarare än den mer traditionella rollen där högre utbildning fungerade som en servicefunktion gentemot samhället.²¹ Studieavgifter har införts i en rad länder, Kina, Storbritannien och Österrike för att nämna några. I andra länder är den publika utbildningssektorn liten och elitistisk som i Korea, Japan, Filippinerna, Indonesien och Brasilien. Övriga studenter som önskar utbildning sorteras istället in i en privat universitetssektor.²²

Närmare 30 % av all högre utbildning i världen är idag privat. Det är en snabbt växande sektor där upp till 70 % av alla studenter befinner sig vid ett privat lärosäte, exempelvis i Mexiko, Brasilien och Chile, men också i vissa områden i Öst- och Central Europa, samt i f.d. Sovjet. Privata lärosäten tar in studenter som annars inte skulle vara kvalificerade för offentliga lärosäten, eller som inte kommer med då antagningskvoter har nåtts. Samtidigt drivs privata lärosäten kring affärsmodeller där studenter ses som konsumenter och fakultet har litet inflytande. En liknande trend är privatisering av publika lärosäten, i exempelvis Australien och Kina. Lärosätena blir ofta ombedda att få in mer pengar, och initierar då avgifter, forskningsprojektsmedel, konsulttjänster, kontakter med näringslivet, och försäljning av universitetsrelaterade produkter.²³

3.5 Informationsteknologi

En annan trend handlar om informationsteknologi gällande distansundervisning. Något som ställer stora krav på hård och mjukvara, teknisk support och löpande uppdateringar. Det finns idag cirka 24 lärosäten som har över 1 miljon studenter var. Ett av de största är Indira Ghandi National Open University i Indien med cirka 4 miljoner distansstudenter.²⁴ Ett annat är University of South Africa med cirka 250 000 studenter. Distansundervisning har fördelen att det kan tillgodose en mängd olika behov som finns hos studenterna, exempelvis för de som befinner sig på annan ort, vuxna i arbete, eller kvinnor med jobb och familj.²⁵

4. Internationalisering i ett framtidsperspektiv

Antalet studenter som studerar under en period i annat land än hemlandet förväntas passera 8 miljoner till 2025.²⁶ Fram till 2025 kommer dessutom antalet studenter öka utanför OECD länderna från drygt 69 miljoner studenter, till 255 miljoner studenter.²⁷ OECD har identifierat ett antal trender som kommer vara löpande fram till 2030. Det kommer finnas fler studenter, och fler lärosäten kommer att etableras. Kvinnor kommer utgöra majoriteten av alla studenter, speciellt i utvecklade länder. Det kommer bli en högre blandning av studentkategorier, som exempelvis internationella studenter, äldre studenter, deltidsstudenter, och andra. Dessa trender innebär följaktligen att studenter från olika

²⁰ *Ibid*, s.x

²¹ *Ibid*, s.xi

²² *Ibid*, s.xi

²³ *Ibid*, s.xi-xii

²⁴ *Indira Ghandi National Open University*, enligt webbsida; <http://ignou.ac.in/ignou/aboutignou/profile/2> (besökt 2013-03-12)

²⁵ *Trends in Global Higher Education, Tracking an academic revolution*, UNESCO 2009, s.xvi

²⁶ *Förutsättningar för strategiskt internationalisering vid svenska universitet och högskolor, en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv*, STINT 11.01, 2011, s.6-7

²⁷ *Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export*, STINT 11:02, 2011, s.9

sociala bakgrunder i än högre grad möts inom den högre utbildningen samtidigt som studenter, men också icke-studenter blir allt mer medvetna om hur policys drabbar olika grupper, i synnerhet gällande tillgång till utbildning. Det akademiska yrket kommer att bli allt mer internationellt och mobilt samtidigt som det blir allt mer diversifierat och specialiserat. Lärare inom speciellt utvecklande länder kommer dock enligt OECD att ha fortsatt låga kvalifikationer på grund av ett konstant ökande studentantal vilket innebär att tillsatta resurser inte hinner täcka utbildningsbehovet, lärarna hamnar helt enkelt på efterkälken.²⁸

4.1 Demografi och utveckling

Världens befolkning beräknas nå drygt 8 miljarder år 2025 där mer än hälften kommer att vara under 25 år.²⁹ Den ekonomiska tillväxten skapar följaktligen en enorm efterfrågan på högre utbildning. Enligt STINT finns det kanske ingen annan sektor där klyftan mellan efterfrågan och utbud är så stort som innan utbildningssektorn.³⁰ Medelklassen är framför allt den demografiska grupp som kommer att expandera framöver, och kommer att utgöra drygt 3.2 miljarder 2020, och 4.9 miljarder till 2030.³¹ Den ekonomiska tillväxten innebär att utbildning kommer nå fler sociala skikt än tidigare.³² Av denna tillväxt kommer cirka 85 % ske i Asien.³³ Detta samhällsskikt kommer främst återfinnas i Indien och Kina, som redan idag har bland de största medelklasserna i världen, även om denna proportionellt sätt är fattigare. Samtidigt förväntas Europas och Nordamerikas medelklass, ur en global jämförelse, minska från 64 %, 2009 till 30 % 2030. Indiens och Kinas medelklass kommer samtidigt utgöra 23 %, respektive 18 % av den globala medelklasskonsumtionen 2030. Förutom Indien och Kina, kommer 69 % av Brasiliens befolkning utgöras av medelklass 2030.³⁴

År 2030 beräknas Kina utgöra världens största ekonomi, samtidigt som EU-27 tillsammans kommer utgöra den tredje största ekonomiska aktören. Internationellt kommer framtiden att bestå av en mer polycentrisk ordning. Politiskt, socialt och ekonomiskt inflytande kommer att vara mer utbredd i världen och en aktör kommer inte stå över andra. En trolig effekt av detta är att många stater får mer manöverutrymme på den regionala och internationella arenan. Kina och Indien kommer utgöra betydelsefulla aktörer med 35 % av världens befolkning och 25 % av världens BNP.³⁵

ESPAS belyser att de mest inflytelserika länderna fortsättningsvis kommer vara USA, Kina, EU, Indien och Brasilien. Andra länder kommer se minskat inflytande framöver om nuvarande trender fortsätter, detta gäller särskilt Ryssland och Japan som behöver omfattande reformer. Ett antal mellanstora länder förutspås också få ett ökat inflytande framöver, särskilt regionalt. Detta gäller särskilt Indonesien, Sydafrika och Turkiet om nuvarande trender fortsätter med demokratiskt etablering, samt socioekonomiska förbättringar. Australien, Kanada, samt särskilt Frankrike och Tyskland förutspås följa en väletablerad linje av politiskt inflytande framöver. Till denna lista kan också skönjas Mexiko som om det löser ett antal inrikes problem kan få en stor betydelse i framtiden med en befolkning på 135 miljoner 2030. Andra länder är mer osäkra och de kommande åren har stor

²⁸ *Trends in Global Higher Education, Tracking an academic revolution*, UNESCO 2009, s.xvii

²⁹ *Ibid*, s.9

³⁰ *Ibid*, s.9

³¹ *Ibid.*, (utgå från befolkning på drygt 8 miljarder)

³² *Citizens in an interconnected and polycentric world*, EUISS, 2012, s.28

³³ *Ibid*, s.29

³⁴ Medelklass 10-100 USD per dag. *Citizens in an interconnected and polycentric world*, EUISS, 2012, s.29

³⁵ *Citizens in an interconnected and polycentric world*, EUISS, 2012, s.107

betydelse för kommande utveckling. Detta gäller särskilt Nigeria, Pakistan, Egypten och Iran med ökande befolkningar och ökande krav på att tillgodose socioekonomiska behov.³⁶

5. Sammanfattning

Internationaliseringstrender inom högre utbildning utgör en del av större globala förändringar. I synnerhet Asien, med Kina och Indien i spetsen kommer framöver expandera och inta ett allt större utrymme på den internationella scenen. Enligt den omvärldsbeskrivning som här återspeglas kommer stora sociala, politiska och ekonomiska förändringar ske. Framtiden är onekligen svår att förutspå. Men en utveckling som ter sig tydligare än annan är just denna tillväxt som kommer äga rum i många länder utanför USA, Europa och Japan. En utveckling som också exemplifieras i västerländska lärosätens etablering utanför det egna hemlandet. Utbildningsbehovet kommer att vara mycket högt framöver. I denna utveckling lämnas också utrymme för mindre lärosäten att agera internationellt, även om de saknar de resurser som större universitet har. Genom att koncentrera den kapacitet som finns på ett urval av akademiska och geografiska områden kan mindre lärosäten nå specifika målgrupper. Internationella och globala trender berör därmed såväl större som mindre aktörer inom högre utbildning.

6. Källförteckning

EUISS, *Citizens in an interconnected and polycentric world* [Elektronisk] [2012] ESPAS.

http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CD A QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.iss.europa.eu%2Fuploads%2Fmedia%2FESPAS_report_01.pdf&ei=d-o-UcnkPI_Lswbzn0GoBg&usg=AFQjCNFU3XfSAaShzkvV8v3JUGnYRSeTMg&sig2=x9O69tryL5ezq1eIK9pFPQ&bvm=bv.43287494,d.Yms [2013-03-12]

OECD, *Education at a glance* [Elektronisk] [2012]

http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CD Q QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Fdataoecd%2F61%2F2%2F48631582.pdf&ei=1uk-UaCYMojbsgbPrYCwAg&usg=AFQjCNELleDp5LYixQdN0scVtH9Kbdi1vg&sig2=FbvvsXg3DiDy8exl_GoegQ [2013-03-12]

STINT, *Förutsättningar för strategisk internationalisering vid svenska universitet och högskolor, en analys ur ett lednings- och styrelseperspektiv*, R11:01. 2011.

STINT, *Strategic Internationalisation in Sweden 2012*, R12:01. 2012.

STINT, *Svenska kunskapssystemet, en möjlighet till framtida export*, R11:02. 2011

UNESCO, *Trends in global higher education: tracking an academic revolution*. [Elektronisk] [2009]

<http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CE EQFjAB&url=http%3A%2F%2Funesdoc.unesco.org%2Fimages%2F0018%2F001832%2F183219e.pdf&ei=XOk-UeuXCcbAswAhv4GICw&usg=AFQjCNEt5iksXQ20Yj6i4ZvmyuiGIa3Lfw&sig2=W7eLF3P-Ar0jNt7v-Vmf1g&bvm=bv.43287494,d.Yms> [2013-03-12].

³⁶ *Ibid*, 2012, s.112-124